

SIVAS AĞZINDA YER ALAN İKILEMELERDEKİ ARKAİK UNSURLAR

Ömer GÜVEN*

Özet

Arkaik kavramı alanyazında genel olarak dilin geçmiş evrelerinde kullanılmış olup artık kullanılmayan, yani kullanımdan düşmüş, sözcük ya da dilbilgisi özelliği olarak tanımlanmaktadır. Standart Türkçede kullanımdan düşmüş birçok sözcüğün Türkiye Türkçesi ağızlarında varlığını sürdürdüğü görülür. Arkaik unsurlar dilin tarih boyunca geçirmiş olduğu değişim ve gelişmeleri göz önüne sermesi bakımından büyük önem taşıyan dil verileridir. Bu bakımdan arkaik unsurlar hem dilin hem söz varlığının hem de gramer yapısının tespitinde pek çok ipucu verir.

Anlamı kuvvetlendirmek ve zenginleştirmek, söyleyişe ahenk katmak için başvurulan yöntemlerden biri olan ikilemeler, Türk dilinin önemli kalıplaşmış dil birimleridir. İkilemelerin yaygın olarak kullanıldığı alanlardan biri de Türkiye Türkçesi ağızlarıdır. Standart Türkçede olduğu gibi ağızlarda da ahenk unsurlarından biri olan ikilemelere sıklıkla başvurulmuştur. Bu çalışmada Sivas ağzında yer alan ikilemelerdeki arkaik unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Kaynak metin olarak başta Derleme Sözlüğü kullanılmıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığını içeren en önemli kaynakların başında gelen Derleme Sözlüğü taranarak Sivas kaydı olan ikilemeler tespit edilmiştir. Ardından Sivas ili ağızları üzerine yapılmış çalışmalar taranarak bu çalışmada var olup Derleme Sözlüğünde yer almayan ikilemeler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Belirlenen bu ikilemelerde yer alan arkaik söz varlığı tespit edilmiş ve bu söz varlığının tarihî metinlerdeki görünüşleri araştırılmıştır. Çalışmayla Sivas ağzındaki ikilemelerde saklı kalmış arkaik unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çeşitli çalışmalarda Sivas ili ağızlarının oldukça zengin ağız verileri taşıdığı ortaya konulmuştur. Bu nedenle, çalışmada, örneklem olarak bu ağız bölgesi tercih edilmiştir. Yine bu ağız bölgesinin seçilmesindeki bir diğer etken ise Sivas ili ağızlarında kullanılan ikilemelerdeki arkaik unsurlar ile ilgili daha önce bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Anahtar kelimeler: Türkiye Türkçesi ağızları, Sivas ağzı, ikilemeler, arkaik unsurlar.

ARCHAIC ELEMENTS IN THE REDUPLICATIONS IN THE SIVAS DIALECT

Abstract

The archaic form is generally defined in the literature as “a word or grammar feature that was used in the past stages of the language but is no longer used, that is, it has fallen out of use”. It is seen that many words that have fallen out of use in Standard Turkish continue to exist in Turkish dialects of Turkey. Archaic elements are linguistic data that are of great importance in terms of revealing the changes and developments that the language has undergone throughout history. In this respect, archaic elements provide many clues in determining both the vocabulary and the grammatical structure of the language.

Reduplications, which are one of the methods used to strengthen and enrich the meaning and add harmony to the expression, are important formulaic language units of the Turkish language. One of the areas where reduplications are widely used is the Turkish dialects of Turkey. As in Standard Turkish, reduplications, which are one of the elements of harmony in dialects, have been frequently utilized as well. This study aims to identify the archaic elements present in the reduplications found in the Sivas dialect. The Compilation Dictionary was primarily used as the source text. By examining

* Doç. Dr., Amasya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
e-posta: omer.guven@amasya.edu.tr ORCID: 0000-0002-9376-3538

Gönderilme Tarihi: 12 Kasım 2024

Kabul Tarihi: 26 Aralık 2024

Yayımlanma Tarihi: 31 Aralık 2024

the Compilation Dictionary, one of the most important resources containing the lexicon of Turkish dialects, reduplications recorded under Sivas were identified. Then, the studies conducted on the dialects of Sivas province were scanned and the reduplications that were present in these studies but not in the Compilation Dictionary were also included in the study. The archaic vocabulary present in these identified reduplications was determined, and their appearances in historical texts were investigated. With this study, the archaic elements hidden in the reduplications in Sivas dialect were tried to determine. Various studies have demonstrated that the dialects of Sivas province possess a rich array of dialectal data. For this reason, this dialect region was chosen as the sample for the study. Another factor influencing the selection of this region is the lack of prior research specifically focused on the archaic elements in the reduplications used in the dialects of Sivas province. Various studies have demonstrated that the dialects of Sivas province possess a rich array of dialectal data. For this reason, this dialect region was preferred as the sample for the study. Another factor influencing the selection of this region is the lack of prior research specifically focused on the archaic elements in the reduplications used in the dialects of Sivas province.

Key words: Turkey Turkish dialects, Sivas dialect, reduplications, archaic elements.

Giriş

İkileme Terimi Üzerine

İkilemeler¹ anlamı kuvvetlendirmek ve zenginleştirmek, söyleyişe ahenk katmak için meydana getirilen kelime öbekleridir. İkilemeler, Türkçenin ilk yazılı belgeleri olan Orhun Yazıtlarından itibaren dilde yaygın olarak kullanılmıştır. Tarihî dönemlere ait metinler üzerinde yapılan çalışmalarda kullanılan ikilemelerin dağılımları şu şekilde belirlenmiştir: “Göktürk Yazıtlarında 15, Uygur Türkçesinde 262, Kutadgu Bilig’de 197, Divanü Lûgati’t Türk’te 162 ve yine Nehcü'l-Ferâdis, Kısasü'l-Enbiyâ ve Mukaddimetü'l-Edeb gibi Harezmi dönemi eserlerinde pek çok ikilemenin yer aldığı konuyla ilgili çalışma yapanlar tarafından ortaya konulmuştur” (Alkaya, 2008, s. 38).

İkilemelerin tanımı ve kullanımına ilişkin araştırmacılar arasında bir birlik sağlanamamıştır. İkileme kavramı Türkçe Sözlükte (2005), “Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması” (s. 948) olarak tanımlanmıştır.

İkilemeler üzerine en önemli çalışmalardan birini yapmış olan Vecihe Hatipoğlu’na (1981) göre ikileme, “Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek, amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır” (s. 9).

---

¹ İkilemeler ile ilgili geniş bilgi için bk. Ağakay, 1953; Ağakay, 1954; Abik, 1997; Abik, 1999; Ölmez M. 1998; Özkan, 2010; Tuna, 1949; Tuna 1950; Tuna, 1986; Erdem, 2005; Sev, 2004; Aydın, 2003; Şen, 2002; Talu, 2003; Kocasavaş, 1997; Ölmez Z. K. 1997; Ölmez Z. K. 1998; Hatipoğlu, 1981; Çağatay, 1978; Ulutaş, 2007; Uygun, 2007; Öz, 1997; Yastı, 2007; Alkaya, 2008; Sivri, 2020; Sarı, 2021; Aktan, 2010; Can, 2010; Toprak, 2005.

Zeynep Korkmaz (2007) ise “Aralarında belli bir ses düzeni bulunan, biçim ve anlamca birbiriyle ilişkili olan, aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki ve daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi” şeklinde ikileme kavramını ele almıştır (s. 123).

Muharrem Ergin (2006), *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde ikileme yerine tekrarlar tabirini kullanmış, aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime grubu olarak tanımlamış ve aynen tekrarlar, eş manalı tekrarlar, zıt manalı tekrarlar, ilaveli tekrarlar (s. 377) olmak üzere konuyu dört başlık altında ele almıştır.

İkilemelerin tanımında tam bir birlik sağlanmadığı gibi ikileme teriminde de bir birlik sağlanamamıştır. Bu terim için araştırmacılar farklı adlandırmalara başvurmuşlardır. İkileme terimi için Osman Nedim Tuna (1948) “tekrarlar” (s. 429), Saadet Çağatay (1978) “hendiadyoin” (s. 29), Tahir Nejat Gencan (1979) hem “ikileme” hem de “ikizlenme” (s. 193), Muharrem Ergin (2006) “tekrarlar” (s. 355), Zeynep Korkmaz (2007) da “ikileme” (s. 123) terimini kullanır. Bu farklı terim kullanımlarına karşın “ikileme” terimi çalışmalarda yaygınlık kazanmıştır. Bu nedenle çalışmada ikileme terimi tercih edilmiştir.

Arkaik Terimi Üzerine

Dilbilim çalışmalarında kullanımdan düşen ögeler için *arkaik* ya da *eskicil* terimleri kullanılmaktadır.² Araştırmacıların bu konudaki görüşleri genel olarak şu şekildedir:

Zeynep Korkmaz (2007) konuyla ilgili olarak *Gramer Terimleri Sözlüğü* adlı eserinde “Bugün artık kullanılıştan düşmüş bulunan veya eski biçimi ile kullanılan kelime” (s. 85) şeklinde değerlendirme yaparken, Berke Vardar (2007) *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*’nde genelin aksine arkaik ifadesi yerine “eskil” kelimesini kullanarak “kullanımdan düşmüş, dilsel çevrimden çıkmış bulunan sözlüksel birim, sözdizimsel olgu” (s. 93) olarak kavramı tanımlamışlardır.

Bir diğer *Dilbilim Sözlüğü*nde ise terim şöyle tanımlanır: “Dilin geçmiş evrelerinde kullanılmış olup artık kullanılmayan sözcük ya da dilbilgisi özelliği.” Terim için verilen örnek ise şu şekildedir: “Türkoloji alanındaki yayınlarda günümüzde İran’da konuşulan bir Türk dili olan Halaççada 8. yüzyıldaki Köktürkçede kullanılan eskicil biçimlerin bulunduğu ortaya çıkmıştır” (İmer vd., 2011, s. 118).

Kavramı “eskilik” başlığı altında değerlendiren Günay Karaağaç (2013), “Bugün kullanılmayan veya eski biçim ve anlamıyla kullanılan herhangi bir dil birimi (s. 372)” şeklinde bir tanımlama yapar.

² Ayrıntılı bilgi için bk. Gülsevin, 2015; Üşenmez, 2014; Ölmez, 2003; Yılmazkaya, 2017; Türk, 2009; Durgut, 2004.

Mehmet Ölmez ise konuya daha farklı yaklaşarak “Bir dilde Eski Türkçe ile karşılaştırıldığında öteki Türk dillerinde bulunmayan ses ve yapı özelliklerinin yanı sıra, sözlüksel biçimlerin de Eski Türkçeye benzer biçimde yaşaması, kullanılmasıdır” (2003, s. 136) değerlendirmesini yapmıştır.

Alanyazında arkaik unsurlarla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı tarihî dönemlere ait metinler³ üzerindeki arkaik unsurların tespiti olurken bir kısmı da ağızlardaki⁴ arkaik unsurların tespiti hakkındadır. Türkiye Türkçesi ağızları barındırdığı zengin söz varlığı içerisinde arkaik unsurlar da geniş yer tutmaktadır. Nitekim Zeynep Korkmaz bir çalışmasında bu hususu şu şekilde dile getirir:

“Anadolu ağızlarına gelince: Bu ağızlar yazı dilinin bağlayıcı etkilerinden uzak kaldığı için, Türk boylarının Anadolu’ya Orta Asya’dan getirdiği eski devirlere ait söz varlığını büyük ölçüde korumuştur. Ayrıca dilin kendi kendini besleyen türetme ve geliştirme yollarına da başvurarak dildeki yaratıcılığı sürdürme gelmiştir. Anadolu şartlarının ortaya koyduğu yeni yaşayış biçimi ve yeni ihtiyaçlar, yeni türetmeleri gerekli kılmış veya mevcut kelimeler anlam dallanması yoluyla yeni anlamlar kazanarak kavram alanlarını genişletmiştir. Böylece dil kendi değerlerini koruyarak ve geliştirerek sürdürmüştür. Yazı dili ile ağızlar arasındaki bu farklı değişme ve gelişme şartları dolayısıyla Türkiye Türkçesinin yazı dili ile Anadolu ağızları arasında ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı açısından önemli bazı ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Bu konu aslında geniş bir cildi dolduracak kapsam ve derinliktedir” (1999, s. 159-160).

Kalıplaşmış dil birimlerinden olan ikilemelerde pek çok arkaik unsur yer almaktadır. Bu konuda bir çalışma yapmış olan Hüseyin Durgut’un tespiti oldukça yerindedir. *Türkiye Türkçesinde İkilemelerde Kalan Arkaik Kelimeler* adlı çalışmasında Durgut, standart dilde kullanılan 6 ikilemede, tek başına kullanılmayan arkaik unsur tespit etmiştir. Bu verilerden yola çıkarak yazar Türkiye Türkçesinin yazı dilinde, ikilemelerle ilgili kaynaklarda ve Derleme Sözlüğünde kelimelerinden birisinin anlamının unutulduğu daha pek çok eş ya da yakın anlamlı ikilemenin mevcut olduğu bilgisini vermiştir (2004, s. 807). Kalıplaşmış dil birimleri ile ilgili benzer bir çalışma da Gülcan Çolak tarafından yapılmıştır. Çolak, *Türkçede Fosil Kelimeler* (2015) adlı eserinde standart Türkiye Türkçesinde büyük

³ Tarihî dönemlere ait metinler üzerindeki çalışmalar için bk. Taş, 2009; Atmaca, 2019a; Gümüş, 2020; İlhan, 2011; Özdemir, 2012a; Özdemir, 2012b; Küçük, 2013; Küçük, 2014; İlhan, 2014; Ekşioğlu, 2015; Kurtoğlu, 2015; İlhan, 2017; Güneş, 2018; Çavdar, 2018; İsi, 2018; Güven, 2022.

⁴ Ağızlardaki çalışmalar için bk. Ata, 2000; Ata, 2001; Ata, 2007; Akar, 2001; Toprak, 2003; Tor, 2005; Güvenç, 2009; Akan Budak, 2012; Acar, 2013; Çimen, 2013; Ertekinoğlu, 2016; Tok, 2018; Atmaca, 2019b; Bulduk, 2019; Mert, 2019; Ayazlı, 2019; Başaran, 2019; Özgül, 2020; Ölmez ve Değer, 2020; Değer, 2021; Altuğ, 2021; Kürüm, 2022; Küçükballı, 2023.

oranda kullanımdan kalkmış, varlığını ancak kalıplaşmış söz birliklerinde devam ettirebilen kelimeleri incelemiştir.

İnceleme

Bu çalışmada Sivas ili ağızlarında kullanılan ikilemelerdeki arkaik unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çeşitli çalışmalarda Sivas ili ağızlarının oldukça zengin ağız verileri taşıdığı ortaya konulmuştur. Türkiye’de ağız araştırmaları ile ilgili çalışmaların öncüsü olan ve arkasında pek çok çalışma bırakmış olan Ahmet Caferoğlu’nun Sivas ili ve bu bölge ağızı ile ilgili şu değerlendirmesi oldukça önemlidir:

“Etnik bakımdan bu il Anadolu illerinin belki de en çok karışmış olanlarından biridir. Bu yüzden yerli ağızlar arasında göze çarpacak derecede bariz farklar gözükmemektedir. Burası eskiden beri Orta Anadolu merkezlerinden biri olduğundan, zamanla muhtelif bölgelerden gelip yerleşen birçok halklar ve uruklar bulunduğu gibi, son zamanlarda da birbirinden farklı bölgelerden getirilen göçmenlerin de yerleşme alanı olmuştur” (Caferoğlu, 1994, s. XV).

Taşınmış olduğu bu zengin veriler nedeniyle çalışmada örneklem olarak bu ağız bölgesi tercih edilmiştir. Yine bu ağız bölgesinin seçilmesindeki bir diğer etken ise Sivas ili ağızlarında kullanılan ikilemelerdeki arkaik unsurlar ile ilgili daha önce bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Çalışmada temel alınan birincil kaynak Derleme Sözlüğü olmuştur. Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığını içeren en önemli kaynak olan Derleme Sözlüğü taranarak Sivas kaydı olan ikilemeler tespit edilmiştir. Ardından Sivas ili ağızları üzerine yapılmış çalışmalar⁵ taranarak, bu çalışmalarda yer alıp Derleme Sözlüğünde yer almayan ikilemeler de belirlenmiştir. Belirlenen bu ikilemelerde yer alan arkaik söz varlığı tespit edilmiş ve bu söz varlığı incelemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca bölge ağızı üzerine yaptığımız çeşitli inceleme ve araştırmalar neticesinde tespit ettiğimiz ikilemeler de metin dışı derleme (MDD) şeklinde çalışmaya eklenmiştir. İkilemelerde yer alan arkaik söz varlığının Orhun Yazıtlarından başlamak üzere Türk dilinin tarihî dönemlerinde yer alıp almadıkları kontrol edilmiştir. Tarihî metinlerde yer aldığı görülen eserlere gönderme yapılarak mukayeseli bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yine bu arkaik verilerin Derleme Sözlüğünde yer alıp almadıkları da araştırılmış ve yer alanlara da göndermeler yapılmıştır. Bu incelemelerin ardından Sivas ağızında yer alan ikilemelerdeki arkaik unsurlar geçtiği eser ve sayfa numarasıyla birlikte gösterilmiştir.

- **ala/alaca:** “Alaca, karışık renk”

⁵ Sivas ili ağızları üzerine yapılmış çalışmalar için bk. Güven, 2024. Ayrıca çalışma için taranan eserler için bk. Kısaltmalar.

İlk olarak Eski Uygur Türkçesinde (Caferoğlu, 2011, s. 10) *ala* “1. Cüzzam, 2. Ela renkli” şeklinde yer alır. Daha sonra Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 546), Harezmi (Ata, 1997, s. 19), Kıpçak (Toparlı vd., 2014, s. 6) ve Çağatay Türkçesinde (Ünlü, 2013, s. 30) *ala/alaça* varyantlarıyla kullanılmıştır. Yine Eski Anadolu Türkçesinde (TS I, 2009, s. 80-81) ve Derleme Sözlüğünde (DS I, 2009, s. 166) de benzer anlamıyla *ala/alaca* şeklinde yaygın olarak yer alan sözcükler, Sivas ağzında her iki biçimde tanıklanmıştır.

ala bula: Çok renkli, karışık renkli, alacalı bulacalı. (YSV, 2021, s. 28)

alaca bulaca: Çok renkli, karışık renkli. (DS I, 2009, s. 176)

- **aru**: “Temiz, pak, saf”

Orhun Yazıtlarından itibaren *arık* “temiz, saf, duru” (Clouston, 1972, s. 213) anlamıyla tespit edilen sözcük, benzer anlamda Eski Uygur Türkçesinde (Caferoğlu, 2011, s. 19) de kullanılmıştır. Tarihi lehçelerden Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 554), Harezmi (Ata, 1997, s. 31), Kıpçak (Toparlı vd., 2014, s. 10) ve Çağatay Türkçesinde (Ünlü, 2013, s. 50) de tespit edilmiştir. “Temiz, pak, saf” anlamlarında Eski Anadolu Türkçesinde (TS I, 2009, s. 193) oldukça yaygın olarak kullanılan sözcük, Derleme Sözlüğünde (DS I, 2009, s. 312) de benzer anlamda yer bulmuştur. Sivas ağzında da tertemiz anlamında *aru duru* ikilemesinde yer alır.

aru duru: Tertemiz. (DS I, 2009, s. 337)

- **bet**: “Yüz, surat, beniz”

İlk olarak Eski Uygur Türkçesinde *bit* şeklinde “bet, beniz, yüz” (Caferoğlu, 2011, s. 45) anlamında kullanılmıştır. Yapılan taramalara göre Karahanlı, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde görülmeyen sözcük, Çağatay Türkçesinde (Ünlü, 2013, s. 128) tespit edilmiştir. Sözcük Tarama Sözlüğünde de yer almamaktadır. Tarama Sözlüğünde yer almasa da kelimenin varlığına Eski Anadolu Türkçesinde rastlanır. Eski Anadolu Türkçesi döneminin en hacimli eserlerinden biri olan Şerifi'nin *Şehname Çevirisi*'nde *çehre* kelimesiyle birlikte kullanılmıştır (Erol Arslan, 2014, s. 718). Sivas ağzında, birleşik fiilin isim unsuru olarak, *beti beñzi at-* şeklinde deyimleşmiş ikileme⁶ olarak yer alır.

beti beñzi at-: Rengi solmak. (ŞSV, 2013, s. 33)

- **bıhın**: “Omurga, bel”

Sözcük ilk olarak Eski Uygur Türkçesinde (Caferoğlu, 2011, s. 40) *bıhın* biçiminde “kalça” anlamıyla kullanılmıştır. Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 585), Harezmi (Ata, 1997, s. 99) ve Çağatay Türkçelerinde (Ünlü, 2013, s. 133) “bel, böğür, kaburga” anlamında kayıtlı olan sözcük, Kıpçak Türkçesinde ise (Toparlı vd., 2014, s. 30) “uca kemiği” anlamıyla yer alır. Tarama Sözlüğünde (TS I, 2009,

⁶ Deyimleşmiş ikilemeler için bk. Özkan, 2004.

s. 537) de “böğür” anlamında kayıtlı olan sözcük, 15. yüzyılda kaleme alınmış Eski Anadolu Türkçesi mahsullerinden olan Hurşîd-nâme’de (Ayan, 1979, s. 251) “*Deñedün mi hiç ol bilin bıkının/Ne yaraşdurmuş ol şonlar bicinin*” beytinde Sivas ağzında olduğu gibi ikileme biçiminde kullanılmıştır. Derleme Sözlüğünde (DS I, 2009, s. 663) de tanıklanan sözcük Sivas ağzında “omurga, sırt, bel” anlamlarında kullanılmıştır.

bel bıhın: Sırt, bel. (ŞSV, 2013, s. 32)

- **bicik:** “Dünyaya yeni gelen inek yavrusu, dana”

Tarama Sözlüğünde bir defa tanıklanan sözcük *bicik* “meme” (TS I, 2009, s. 544) anlamıyla kullanılmıştır. Yapılan incelemelerde yine Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bir tıp metninde (Kara Kütükçü, 2018, s. 182) de kelime benzer anlamda yer almıştır. Sözcüğün Derleme Sözlüğünde oldukça geniş bir kullanım alanına sahip olduğu görülür (DS I, 2009, s. 681). Sözcük Sivas ağzında tek başına kullanıldığı zaman “dana, buzağı” anlamında yer almıştır (DS I, 2009, s. 681). Bunun yanında ikileme olarak bölge ağzında *bicik bicik* “hayvanları çağırma ve kovalama ünlemi” şeklinde yer almıştır.

bicik bicik: Hayvanları çağırma ve kovalama ünlemi. (SKMS, 2011, s. 29)

- **börk:** “Başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler”

Sözcük, Eski Uygur Türkçesi döneminden itibaren görülür. Eski Uygur Türkçesi döneminde *börk* “başlık, takke, kamuflaj başlığı” (Wilkens, 2021, s. 193), Karahanlı Türkçesinde *börk* “başa giyilen şey, börk” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 598), Harezmi Türkçesinde *börk* “börk, başlık” (Ata, 1997, s. 135), Çağatay Türkçesinde *börk* “başlık, börk” (Ünlü, 2013, s. 168) ve Kıpçak Türkçesinde *börk* “börk, başlık, şapka” (Toparlı vd., 2014, s. 36) şeklinde kullanılmıştır. Benzer şekilde Tarama Sözlüğünde (TS I, 2009, s. 667) ve Derleme Sözlüğünde (DS I, 2009, s. 770) de yer alan kelime, Sivas ağzında *kurklü börklü* ikilemesinde yer almıştır.

kurklü börklü: Kılık kıyafeti düzgün olan. (ŞSV, 2013, s. 96)

- **büğrü:** “Yer yer eğrilmiş ve bükülmüş olan, çarpık çurpuk”

Sözcük Orta Türkçe döneminden itibaren görülür. Karahanlı Türkçesinde *bügri/bükri* “eğri, eğik, büğrü” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 606), Harezmi Türkçesinde *bügri* “eğri, eğik, kambur” (Ata, 1997, s. 147), Kıpçak Türkçesinde *bügri/bükri/bükri* “kambur” (Toparlı vd., 2014, s. 39) ve Çağatay Türkçesinde *bükri* “eğri, büğrü, kambur, eğik” (Ünlü, 2013, s. 180) şekilleriyle yer alır. Tarama Sözlüğünde (TS I, 2009, s. 737) ve Derleme Sözlüğünde (DS I, 2009, s. 814) de benzer şekilde kayıtlı olan sözcük, standart Türkçede *eğri büğrü* ikilemesinde kullanılmaktadır. Sivas ağzında ise ikilemenin sonunda “m” ünsüzü türeyerek *eğrim büğrüm* şekliyle kullanılır. Bu kelimelerdeki /m/ türemesinin Eski Türkçe, Karahanlı Türkçesi ve Harezmi Türkçesinde kuvvetlendirme ve bağlama edatı

olarak kullanılan ma / me edatının bir kalıntısı olduğuna dair bir görüş de vardır.⁷ Türkiye Türkçesi ağızlarında /m/ türemesinin oldukça yaygın görülen ses türemelerden biri olduğu pek çok çalışmada ortaya konulmuştur.⁸

eğrim büğrüm: Eğri büğrü, yamuk yumuk, dolambaçlı. (SGAS, 2014, s. 109)

- **çağa:** “Küçük çocuk”

Kelime İlk olarak Eski Uygur Türkçesinde *caga* “erkek çocuk” (Wilkens, 2021, s. 193) şeklinde görülür. Taramada Sözlüğünde *çağa* “yeni doğmuş, daha tüyü bitmemiş” (TS II, 2009, s. 786) şeklinde yer alan sözcük, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait önemli metinlerden olan Yunus Emre Divan’ında çocuk anlamında “*Kelecilerin bişürgil yaramazını şaşürgil/Sözün us ile düşürgil demegil çağada bir söz*” beytinde “çocuk” (Gölpınarlı, 1934, s. 268) anlamıyla kullanılmıştır. Derleme Sözlüğünde (DS II, 2009, s. 1033) de benzer anlamda oldukça yaygın bir kullanıma sahip olan kelime, Sivas ağızında *çağa çoluh* ikilemesinde yer almıştır.

çağa çoluh: Çoluk çocuk. (SGAS, 2014, s. 78)

- **çap-:** “Koşmak, süratle hareket etmek”

Karahanlı Türkçesinden itibaren görülen sözcük geniş bir kullanım alanına sahiptir (Clauson, 1972, s. 394). Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 615), Harezmi (Hacıeminoğlu, 2000, s. 226), Kıpçak (Toparlı vd., 2014, s. 46) ve Çağatay Türkçesinde (Ünlü, 2013, s. 227) “koşmak, süratle hareket etmek, acele etmek, ivmek” anlamlarında kayıtlıdır. Benzer bir anlamla Tarama Sözlüğünde (TS II, 2009, s. 826) ve Derleme Sözlüğünde (DS II, 2009, s. 1077) de yer alan sözcük, Sivas ağızında da “koşmak” anlamıyla kullanılmıştır.

çapa çapa: Koşa koşa. (SİYA, 2006, s. 583)

- **çayan:** “Akrep”

İlk olarak Karahanlı Türkçesinde (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 611) *çadan* “akrep” biçimiyle görülen sözcük, Harezmi (Eckmann, 2004, s. 101), Kıpçak (Toparlı vd., 2014, s. 47) ve Çağatay Türkçelerinde (Ünlü, 2013, s. 233) *çayan* şeklinde d>y değişimine uğramış olarak yer alır. Tarama Sözlüğünde yer almayan kelimenin Derleme Sözlüğünde (DS II, 2009, s. 1096) oldukça geniş bir kullanım alanına sahip olduğu görülür. Tarama Sözlüğünde yer almasa da kelime Eski Anadolu Türkçesinde kullanılmıştır. Dönemin önemli metinlerinden olan Yunus Emre Divanında “*Ölene bak gözün aç dökülür sakal u saç/Yılan çayan gelirler yüyüp şişer kor geder*” (Bilgin, 2009, s. 155) şeklinde ikileme yapısı içinde yer alır. Sözcük Sivas ağızında *yılan çayan* şeklinde ikileme yapısı içerisinde yer almıştır.

⁷ Bu görüşlerin değerlendirildiği çalışmalar için bk. Gülensoy, 1988: 69; Atay, 2002: 826-828.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bk. Eckmann, 1988; Sağır, 2002; İhan, 2009; Sağol Yüksekaya, 2010; Koç, 2010; Alpay, 2019; Mangır, 2021; Bahşi, 2022.

yılan çayan: Zehirli sürüngenler. (MDD)

- **dıhız:** “Dar, sıkı, tıkHz”

Kelime tarihî dönemlerden Eski Anadolu Türkçesinde tespit edilmiştir. Tarama Sözlüğünde (TS II, 2009, s. 1129) *dıkHz* “tıknaz, yoğun” biçiminde yer alan sözcük, aynı zamanda Derleme Sözlüğünde (DS II, 2009, s. 1454) de kayıtlıdır. Sivas ağzında yakın anlamlı ikileme olarak *dar tıhız* ikilemesinde kullanılmıştır.

dar tıhız: Dar, sıkıcı, kısıtlı. (SGAS, 2014, s. 94)

- **dünek:** “Tünek”

Karahanlı Türkçesinde (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 930) ve Harezm Türkçesinde (Ata, 1997, s. 659) *tünek* “zindan” anlamıyla kayıtlı olan sözcük, Tarama Sözlüğünde *dünek* “tünek, in” (TS II, 2009, s. 1317) anlamıyla yer alır. Kelime benzer anlamda Derleme Sözlüğünde (DS II, 2009, s. 1631) de yer alır. Kelimenin Derleme Sözlüğündeki bir diğer anlamı ise “huzur” şeklindedir ve örnek olarak; “*Gözüme uyku dünek girmedir*” cümlesi verilmiştir (DS II, 2009, s. 1631). Benzer bir kullanım Tietze’nin etimoloji sözlüğünde de tanımlanmıştır. Sözlükte kelimeye verilen ikinci anlam, “huzur, istihbarat, dinlenme” şeklindedir. Kelime, Sivas ağzında bu anlama paralel olarak *uyku dünek* ikilemesinde kullanılmıştır.

uyhu dünek: Uyku muyku. (ŞSV, 2013, s. 124)

- **guva:** “Güveyi, damat”

Eski Uygur Türkçesinde *küdäğü* (Caferoğlu, 2011, s. 120) şeklinde kullanılan kelime, Karahanlı Türkçesinde *küdegü* (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 754), Harezm Türkçesinde *küdegü* (Ata, 1997, s. 406), Kıpçak Türkçesinde *güvegü* (Toparlı vd., 2014, s. 88), Çağatay Türkçesinde *küyev* (Ünlü, 2013, s. 687) şeklinde pek çok fonetik değişkesiyle birlikte “güveyi, damat” karşılığında kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde *güvegü* (TS III, 2009, s. 1887) ve Derleme Sözlüğünde *güve* (DS III, 2009, s. 2239) şeklinde yer alan sözcük, Sivas ağzında *gelin guva* ikilemesinde varlığını sürdürür.

gelin guva: Gelin damat. (ŞSV, 2013, s. 69)

- **helik:** “Duvar örülürken büyük taşların arasına konulan ufak taşlar”

Tarihî metinler tarandığında sözcüğün Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanıldığı görülür. Tarama Sözlüğünde (TS III, 2009, s. 1909) *helik/helük/halik* “ufak taş parçası” şeklinde farklı fonetik değişkeleriyle birlikte kullanılan sözcük, Derleme Sözlüğünde (DS III, 2009, s. 2333) benzer anlamda kayıtlıdır. Sivas ağzında *helik hülük* şeklinde “önemsiz, değersiz” anlamında kullanılmıştır.

helik hülük: Önemsiz, değersiz. (SKMS, 2011, s. 82)

- **ıldır ıldır:** “Aydınlık, temiz ya da saydam olmayı anlatır”

Sözcük ikileme şeklinde Tarama Sözlüğünde *ıldır ıldır* “parıl parıl” (TS III, 2009, s. 1937) olarak yer alır. Derleme Sözlüğünde ise yine ikileme şeklinde *ıldır ıldır* “*aydınlık, temiz ya da saydam olmayı anlatır*” (DS IV, 2009, s. 2466) anlamıyla kayıtlıdır. Ayrıca yine Türkiye Türkçesi ağızlarında kelimenin geniş ünlülü şekli *yaldır yaldır* “parıl parıl” (Atay, 2006, s. 18) da ses yansımali (Zülfikar, 1995, s. 682) olarak kullanılmaktadır.

ıldır ıldır: Aydınlık, temiz ya da saydam olmayı anlatır. (DS IV, 2009, s. 2466)

- **iñez**: “Hafif, yavaş”

Tarama Sözlüğünde (TS III, 2009, s. 2083) *ineze/iñez/iñize* “zayıf, hâlsiz, hasta” şeklinde farklı fonetik değişkeleriyle birlikte kullanılan sözcük, Derleme Sözlüğünde (DS IV, 2009, s. 2542) de benzer anlamlarda yer alır. Ayrıca Derleme Sözlüğünde *iñez iñez* “ağır ağır, yavaş yavaş” (DS IV, 2009, s. 2543) biçimi de madde başı olarak bulunur. Sivas ağızındaki kullanımı da Derleme Sözlüğündeki gibi *iñez iñez* şeklindedir.

iñez iñez: Ağır ağır, yavaş yavaş. (SGAS, 2014, s. 161).

- **oğrun/uğrun**: “Gizli, gizlice”

Eski Uygur Türkçesinden beri Türk dilinde var olan sözcük *ogrı* “hırsız” sözcüğünden gelişmiştir. Eski Uygur Türkçesinde *ogrı* “hırsız, haydut” (Caferoğlu, 2011, s. 139) şeklinde kullanılan kelime, Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 771), Harezmi (Ata, 1997, s. 743) ve Çağatay Türkçesinde (Ünlü, 2013, s. 859) de benzer yapıda yer almıştır. Kıpçak Türkçesinde *ogrı, ogur, ugrı, ugur, uguru, uvur* “hırsız” (Toparlı vd., 2014, s. 203) biçiminde fonetik değişkeleriyle kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde *ugrı* “hırsız” (TS VI, 2009, s. 3909) biçiminin yanı sıra *ugrın, ugrıladın, ugrınca uğrun* “gizli, gizlice” (TS VI, 2009, s. 3914, 3922, 3924) şeklinde çeşitli eklerle genişlemiş biçimleri tespit edilmiştir. Sözcüğün tarihî metinlerdeki kullanımında görülen fonetik çeşitlilik Sivas ağızında da görülür. Sivas ağızında sözcüğün *oğrun oğrun, uğrun uğrun, uğrundan uğrundan, uğrunü uğrunü* biçimleri tespit edilmiştir.

oğrun oğrun: Gizli gizli. (ŞSV, 2013, s. 105)

uğrun uğrun: Gizli gizli. (DS VI, 2009, 4030)

uğrundan uğrundan: Gizliden gizliye. (DS VI, 2009, 4030)

uğrunü uğrunü: Gizli gizli. (HMKH, 2014, 111)

- **tevir**: “Çeşit, tür”

Sözcük Tarama Sözlüğünde hem *tevir* “türlü” (TS V, 2009, s. 3796) hem de *tevir tevir* “türlü türlü” (TS V, 2009, s. 3796) biçimiyle yer alır. Benzer bir kullanım Derleme Sözlüğünde de bulunur. Derleme Sözlüğünde de hem *tevir* “çeşit, tür” (DS

V, 2009, s. 3904) hem de *tevir tevir* “çeşit çeşit, biçim biçim” (DS V, 2009, s. 3905) şekliyle kullanılan sözcük, Sivas ağzında *tevir tevir* şeklinde tespit edilmiştir.

tevir tevir: Çeşit çeşit. (SKMS, 2011, s. 119)

- **üğrün-**: “İrgalanmak, sallanmak”

Kelime, tarihî dönemlerden Karahanlı Türkçesinde *ügrü-* “sallamak, kımıldatmak” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 930) şeklinde görülürken benzer anlamlarda Eski Anadolu Türkçesinde (TS VI, 2009, s. 4058) de yer almıştır. Bu fiile, -n fiilden fiil yapma eki getirilerek genişletilmiş olan sözcük, bu biçimiyle hem Tarama Sözlüğünde (TS VI, 2009, s. 4059) hem de Derleme Sözlüğünde (DS VI, 2009, s. 4062) yer almıştır. Yine ikileme şeklinde *üğrünü üğrünü* “salma salma” şeklinde Tarama Sözlüğünde (TS VI, 2009, s. 4059) kayıtlıdır. Bu sözcüğün fonetik değişkesi olan *uğrini uğrini* biçimi Sivas ağzında “salını salını” anlamıyla benzer şekilde kullanılır. *Türkiye Türkçesi Ağzlarında {I} Zarf-fiil Ekli İkilemeler* adlı çalışmasında ağzlarındaki {I} zarf-fiil ekli ikilemelerin kullanımı üzerinde duran Leylâ Karahan konu ile ilgili şu önemli bilgiler verir:

“Batı Grubu ağzlarında tek heceli fiillerde ikileme, ölçünlü dilde olduğu gibi {-A} eki ile yapılır. Çok heceli fiillerdeki ikilemelerde ise Batı Grubu ağzlarının bir kısmında düzenli ve sistemli olarak {-I} zarf-fiil eki kullanılmaktadır. Bu gruptaki bazı ağzlar için karakteristik ve ayırıcı olan bu özellik, hem gruplar arası hem de grup içi sınıflandırmalar için önemli bir ölçüttür. {-I} zarf-fiil eki, Batı Grubu’ndaki Adana, Amasya, Ankara, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İçel, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırşehir, Kilis, Malatya, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Sivas, Tokat, Yozgat ağzlarında çok heceli fiillerle yapılan ikilemelerde yaygın olarak kullanılmaktadır” (2014, 76).

Karahan’ın tespitleri doğrultusunda çok heceli fiillerdeki {-I} zarf-fiil eki kullanımı Sivas ağzında da yer almaktadır.

uğrini uğrini: Salını salını. (SİYA, 2006, s. 703)

- **ün:** “Ses”

Eski Uygur Türkçesinden itibaren Türk dilinde yer alan sözcüklerdendir. Eski Uygur (Caferoğlu, 2011, s. 272), Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 932), Harezmi (Ata, 1997, s. 682), Kıpçak (Toparlı vd., 2014, s. 298), Çağatay (Ünlü, 2013, s. 1197) ve Eski Anadolu Türkçesinde (TS VI, 2009, s. 4069) ün “ses” şeklinde tespit edilmiştir. Sözcük Sivas ağzında biri deyimleşmiş ikileme olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır.

ünü tünü yoğ ol-: Hiçbir iz ve belirti kalmamak, kaybolmak. (SKMS, 2011, s. 126)

ünüm ünüm: Bağıra bağıra. (DS VI, 2009, s. 4069)

- **yalap:** “Parıltı, ışııl”

Yapılan taramalarda sözcüğün Eski Anadolu Türkçesinden itibaren kullanım alanına çıktığı görülür. Sözcük bu dönem metinlerinden Dede Korkut Kitabı’nda hem *yalap* “parıl, ışık” hem de *yalap yalap* “parıl parıl, alev, ışık saçarak” şeklinde ikileme olarak kullanılır (Ergin, 2018: 317). Dönem eserleri incelendiğinde daha çok *yalap yalap* biçiminin yaygın olduğu görülür. Örneğin yine Dede Korkut Kitabı’nda; “*Yalap yalap yalabıyan ince tonlum/Yir basmayup yorıyan selvi boylum*” (Ergin, 2018: 197) şeklinde tespit edilmiştir. Benzer bir kullanım dönemin bir diğer önemli metni olan Yunus Emre Divanı’nda; “*Od bıraktım cânıma dün gün yanar. Yânarım yâlap yâlap tutuşuban*” (Gölpınarlı, 2011, s. LXXXV) da yer almıştır. Derleme Sözlüğünde (DS VI, 2009, s. 4142) de her iki biçimi yaygın olarak kullanılan sözcük, Sivas ağzında *yalap yalap* olarak yer alır. Sözcük ile ilgili Gülensoy, *yalap yalap* ‘s., zf. parıl parıl, parıldayarak’ <*yâ- “parlamak”+*-l-a-p* şeklinde yıldızlı bir *yâ- fiilinden geliştiği bilgisini verir (Gülensoy, 2011, s. 1042).

yalap yalap: Parıl parıl, ışııl ışııl. (DS VI, 2009, s. 4142)

- **yazı:** “Ova, sahra, ıssız kır”

Eski Türkçeden itibaren kullanılan sözcüklerden biridir. İlk olarak Orhun Yazıtlarında (Tekin, 2022, s. 315) *yazı* “ova, düzlük” anlamlarında kullanılan sözcük, benzer anlamda Eski Uygur Türkçesinde (Caferoğlu, 2011, s. 291) de tespit edilmiştir. Tarihî metinlerden Karahanlı (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 963), Harezmi (Ata, 1997, s. 719), Kıpçak (Toparlı vd., 2014, s. 316) ve Çağatay Türkçesinde (Ünlü, 2013, s. 1244) de benzer anlamda yaygın olarak varlığı belgelenmiştir. Tarama Sözlüğünde (TS VI, 2009, s. 4450) ve Derleme Sözlüğünde (DS VI, 2009, s. 4218) de yer alan sözcük, Sivas ağzında *yazı yaban* ikilemesinde kullanılmıştır.

yazı yaban: Kır, bağ bahçe. (SGAS, 2014, s. 246)

- **yumuş:** “Görev, vazife”

Karahanlı Türkçesinden itibaren Türk dilinde kullanılan söz varlığından biridir. Karahanlı Türkçesinde *yumuş* “iki veya daha fazla adam arasındaki haberleşme, haber götürüp getirme” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015, s. 988), Kıpçak Türkçesinde *yumuş* “hizmet, vazife” (Toparlı vd., 2014, s. 330) şeklinde yer alan sözcük, Tarama Sözlüğünde *yumuş* “iş, hizmet, ödev, vazife” (TS VI, 2009, s. 4320) olarak yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Benzer şekilde Derleme Sözlüğünde (DS VI, 2009, s. 4324) de tespit edilen kelime Sivas ağzında *yur yumuş* şeklinde yer almıştır.

yur yumuş: İşler, hizmetler. (DS VI, 2009, s. 4324)

Sonuç

Kalıplaşmış dil birimlerinden olan ikilemeler temel söz varlığı içinde önemli bir yere sahiptir. Anlamı kuvvetlendirmek ve zenginleştirmek, söyleyişe ahenk katmak için başvurulan yöntemlerden biri olan ikilemeler, Türk dilinin hemen her döneminde görülmüş ve sıklıkla kullanılmıştır. İkilemelerin yaygın olarak kullanıldığı alanlardan biri de Türkiye Türkçesi ağızlarıdır. Standart dilde olduğu gibi ağızlarda da ahenk unsurlarından biri olan ikilemelere sıklıkla başvurulmuştur.

Türkiye Türkçesi ağızlarında, Türkçenin en eski tarihî dönemlerinden günümüze kadar yaşatılmış, tarihî devirlerin izlerini taşıyarak varlığını bugüne ulaştırmış birçok arkaik söz varlığı ile karşılaşılır. Bu arkaik söz varlığının yer aldığı kelime gruplarından biri de ikilemelerdir. Bu çalışmada Sivas ili ağızlarında kullanılan ikilemelerdeki arkaik veriler ele alınmaya çalışılmıştır. Başta Derleme Sözlüğü olmak üzere bölge ağzı üzerine hazırlanmış çalışmalar taranmış ve bu çalışmalarda ikilemeler belirlenmiştir. Belirlenen bu ikilemelerdeki arkaik söz varlığı Türk dilinin tarihî dönemlerine ait olan metinlerle karşılaştırılmış, Orhun Yazıtlarından başlanarak görülen değişim ve farklılaşmalar, kelimelerin geçirdiği aşamaları gösterilmeye çalışılmıştır. Bu incelemelerde belirlenen söz varlığının bir kısmı şekil ve anlam bakımından varlığını aynen devam ettiren bir kısmında ise çeşitli değişmelerin olduğu görülmüştür. Ayrıca belirlenen söz varlığı Derleme Sözlüğü ile de karşılaştırılmıştır.

Çalışmada Sivas ili ağızlarında kullanılan ikilemelerde saklı kalmış “*ala/alaca, aru, bet, bihin, bicik, börk, büğrü, çağa, çap-, çayan, dıhız, dünek, guva, helik, ıldır ıldır, iñez, oğrun/uğrun, tevir, uğrün-, ün, yalap, yazı, yumuş*” sözcükleri incelenmiştir. Bu sözcüklerden bazıları Eski Türkçeden beri varlığını aynen devam ettiren bir kısmında çeşitli fonetik değişmeler meydana gelmiştir. Örneğin “*ala/alaca, bicik, börk, çağa, çap-, ıldır ıldır, tevir tevir, uğrini uğrini, ün, yalap, yazı, yumuş*” sözcüklerinde genel olarak Eski Türkçeden beri benzer fonetik özellikler korunurken, “*arıq/aru, bet/bit, bıkın/bihin, bügri/bükri/bükri, çadan/çayan, dıkız/dıhız, tünek/dünek, küdäğü/güyeü/güve/guva, helik/helük/halik, ineze/iñez/iñize, oğrı/ogur/ugrı/ugur/uguru/uvur*” sözcüklerinde ise çeşitli değişmeler meydana gelmiştir.

Tarihî metinlerdeki kelimelerden birçoğunun Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmesi dilin devamlılığının ortaya konması bakımından önemlidir. Günümüzde Türkiye Türkçesi ağızlarında varlığını sürdüren söz varlığının tarihî dönemlerdeki biçimleriyle büyük ölçüde yaşadığı görülmüştür. Yapılacak yeni çalışmalarla bu hususlar daha da derinleşecektir. Böylelikle geçmişten günümüze ulaşan söz varlığının ortaya çıkarılmasına katkı sağlanmış olacaktır. Benzer çalışmalarla Türkçenin söz varlığındaki gelişim ve değişimler de görülecektir.

Kısaltmalar

Taranan Eserler

DMA	: Divriği Merkez İlçe Ağzı
DS	: Derleme Sözlüğü
GYA	: Gemerek ve Yöresi Ağızları
HMKH	: Hafik İlçe Merkezinin Kelime Hazinesi
İA	: İlbeyli Ağzı
MDD	: Metin Dışı Derleme
SAAKTS	: Sivas Akıncılar Ağzı Karşılaştırmalı ve Tanıklı Sözlüğü
SGAS	: Sivas İli Gürün İlçesi Merkez Köyleri Ağzı Sözlüğü
SİYA	: Sivas İli ve Yöresi Ağızları
SKMS	: Sivas İli Kangal İlçe Merkezi Sözlüğü
SMKA	: Sivas Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı
STİAT	: Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamamlar
SYİA	: Sivas İli Yıldızeli İlçesi Ağzı
SZA	: Sivas İli Zara İlçesi Ağzı
ŞSV	: Şarkışla'nın Söz Varlığı
ŞYA	: Şarkışla ve Yöresi Ağızları
YSV	: Yıldızeli'nin Söz Varlığı

Kaynaklar

- Abik, A. D. (1999). “(İsim1+II/+IU) (İsim2++II/+IU)” Kuruluşundaki İkilemeler. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, *VII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, İstanbul.
- Abik, A. D. (1999). Derleme Sözlüğü'nde İkinci Kelimesinin Başında s-Bulunduran Tekrarlar. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, *IX. Millî Türkoloji Kongresi*, İstanbul.
- Acar, E. (2013). Sinop Ağızlarında Arkaik Unsurlar Üzerine. *Sinop İli Değerleri Sempozyumu*, 200-206.

- Ağakay, M. A. (1953). İkizlemeler Üzerine. C. II, *Türk Dili*, S.16-17, 189- 191/268-271.
- Ağakay, M. A. (1954). Türkçede Kelime Koşmaları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, TDK Yayınları, 97-104.
- Akan Budak, D. (2012). Erzurum Ağzı Söz Varlığında Eski Türkçenin İzleri. *Turkish Studies*, 7/4, 629-646.
- Akar, A. (2001). Derleme Sözlüğü Verilerine Göre Uşak Ağızlarındaki Eski Türkçe Unsurlar. *21. Yüzyılın Eşiğinde Uşak Sempozyumu*, Cilt 1, Uşaklılar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları, 71-78.
- Aktan, B. (2010). Dîvânü Lügâti't-Türk'ün Söz Varlığında Yer Alan İkilemeler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, 1-12.
- Alkaya, E. (2008). Orta ve Doğu Karadeniz Ağızlarında Görülen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 3/3, 37-76.
- Alpay, G. (2019). Anadolu Ağızlarında Anorganik Ünsüz (M, B, P, N, R, T) Türemesi. *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 312, 58-77.
- Altuğ, M. (2021). Türkiye Türkçesi Bölge Ağızlarındaki Atasözlerinde Arkaik Ögeler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 216-231.
- Ata, A. (1997). *Kıssasü'l-Enbiyâ II (Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (2000). Derleme Sözlüğünde Geçen En Eski Türkçe Kelimeler. *Türkoloji Dergisi*, XIII/1, 67- 99.
- Ata, A. (2001). Derleme Sözlüğü'nde Eski Türkçe Bir Kelime: ağlak. *Türkoloji Dergisi*, IV/1, 21-27.
- Ata, A. (2007). Derleme Sözlüğünde Geçen En Eski Türkçe Kelimeler. *Turcology in Turkey. Selected papers, Studia Uralo-Altaica* 47, (haz. N. Demir ve E. Yılmaz), Szeged, 11-39.
- Atay, A. (2002). Eski Türkçe ma / me Edatının Anadolu Ağızlarındaki Kalıntısı. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 610, 826-828.
- Atay, A. (2006). Türkçede *Ya- (Parlamak) Kökü ve Türevleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten II*, 7-28.
- Atmaca, E. (2019a). Kaygusuz Abdâl'ın Divanı'nda Eski Türkçe İzler. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7/16, 466-506.
- Atmaca, E. (2019b). Batı Akdeniz Yörüklerinin Ağzında Eski Türkçe Unsurlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21/1, 149-171.

- Ayan, H. (1979). *Hürşîd-nâme (Hürşîd ü Ferahşâd)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Ayazlı, Ö. (2019). Sivas Ağzında Eski (Arkaik) Öğeler: Âşık Veysel ve Âşık Talibî Örneği. *Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Her Yönüyle Sivas Uluslararası Sempozyumu*. 4. Cilt, s. 61-86.
- Aydın, E. (1997). Orhun Yazıtlarında Hendiadyoinler. *Türk Dili*, 544, 417-421.
- Ayık Darıcı, T. (2013). *Şarkışla'nın Söz Varlığı*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bahşi, B. (2022). Anadolu Ağzlarında Ünsüz Türemesi Tespitleri Üzerine Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2) 619-627.
- Başaran, U. (2019). Kültür Taşıyıcısı Olarak Sivas'ta Kullanılan Yöresel İkilemeler. *Her Yönüyle Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Sivas Uluslararası Sempozyumu*. (4. Cilt Dil ve Edebiyat), Sivas, 57-102.
- Bilgin, A. (2009). Yunus Emre'nin Şiirlerinde Betimlemeler. *1. Ulusal Yunus Emre Sempozyumu*, Karaman: Yunus Emre'yi anlamaya doğru: [bildiriler kitabı], Karaman Valiliği, 151-166.
- Bulduk, T. B. (2019). Gümüşhane İli ve Yöresi Ağzları Söz Varlığında Eski Türkçe Kelimeler. *Mavi Atlas*, 7/1, 52-67.
- Caferoğlu, A. (1994). *Sivas ve Tokat İlleri Ağzlarından Toplamalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Can, M. (2010). *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. London: Oxford University Press.
- Çağatay, S. (1978). *Uygurcada Hendiadyoinler*. Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, Ankara, 29-66.
- Çavdar, Y. (2018). Beylikler Dönemine Ait Bir Tebâreke Suresi Tefsirinde Eskicil (Arkaik) Sözcükler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/69, 209-224.
- Çimen, Ö. (2013). Çağa Çoluk Davar Doluk İkilemesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 8/9, 2035-2041.
- Çolak, G. (2015). *Türkçede Fosil Kelimeler*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Değer, N. (2021). *Anadolu Ağzlarında Eskicil Söz Varlığı*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Demir, N. ve Şen, Ü. (2006). *Sivas İli ve Yöresi Ağzları (Etnik Yapı-Dil İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Gazi Kitabevi.
- Doğan, Ş. (2001). *Sivas Merkez İlçe ve Köyleri Ağzları (Giriş-İnceleme-Metinler)*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Durgut, H. (2004). Türkiye Türkçesinde İkilemelerde Kalan Arkaik Kelimeler. *Türk Dil Kurumu V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*. Ankara, 805-814.
- Eckmann, J. (1988). Türkçede d, t ve n Seslerinin Türemesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1955*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 11-23.
- Eckmann, J. (2004). Nehcü'l-ferâdis uştmahlarnıng açuq yolu (Cennetlerin açık yolu), Mahmüd bin 'Ali. (2014). (Tıpkıbasım ve Çeviri yazı: János Eckmann; Yayımlayanlar: Semih Tezcan - Hamza Zülfikar; Dizin-Sözlük: Aysu Ata), (Birleştirilmiş Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ekşioğlu, S. (2015). Şeyhî Divanı'ndaki Arkaik Sözcükler. *The Journal of Academic Social Science*, 3/15, 378-387.
- Ercilasun, A. B. ve AKKOYUNLU, Z. (2015). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdem, M. D. (2005). Harezmi Türkçesinde İkilemeler ve Yinelemeler Üzerine. *Bilig*, 33, 189-225.
- Ergin, M. (2006). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Ergin, M. (2018). *Dede Korkut kitabı I-II*. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erol Arslan, H. (2008). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ertekinöğlü, S. (2016). Doğu Anadolu Ağzlarındaki Bazı Sözcük ve Eklerde Eskicil İzler. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9/1, 189-203.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1934). Yunus Emrede Öztürkçe Kelimeler, *Türkiyat Mecmuası*, 4, 265-280.
- Gölpınarlı, A. (2011). *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağzları (İncelemeler, Metinler, Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü. C. I, II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2015). Arkaik-Periferik Kavramı ve Bu Kavramın Tarihi Batı Rumeli Türkçesi Ağzlarının Tespitindeki Önemi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32/3, 1-12.
- Gümüş, A. K. (2020). Câmî'ü'n-nezâ'ir ve Bazı Arkaik Kelimelerin Divan Şiirinde Kullanımı. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 7/18, 219-231.
- Güneş, İ. (2018). Ahmed-İ Dâî Divanı'nda Eskiçil Ögeler. *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi*, 4/8, 129-143.
- Güven, Ö. (2022). *Sivas İli Zara İlçesi Ağzı*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Güven, Ö. (2022). Şemseddin Sivasî'nin Mevlid Adlı Eserinde Arkaik Unsurlar. *Türk Tarihi Araştırmaları I (Kültür, Dil, Tarih, Coğrafya, Eğitim)*. Ankara: 149-185.
- Güven, Ö. (2024). Sivas Ağzı ile İlgili Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Söylem Filoloji Dergisi*, 9/1, 480-500.
- Güvenç, L. (2009). Kayseri ve Yöresi Ağzlarında Arkaik Söz Varlığı. *Türkiye Türkçesi Ağzı Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (25-30 Mart 2008 Şanlıurfa)* içinde (s. 283-295). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (2000). *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınevi.
- Hatipoğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkillemeler*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- İçer, E. (2010). *Sivas İli Yıldızeli Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- İhan, N. (2009). Türkiye Türkçesi ağzlarında ses türemesi ve ağız tasnifleri açısından değerlendirilmesi. *Türkiye Türkçesi Ağzı Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İlhan, M. (2017). Kelile ve Dimne'de Kullanılan Arkaik Kelimeler ve Bazı Çift Dilli Kullanımlar. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4/14, 344- 356.
- İlhan, N. (2011). Yunus Emre'nin Eserlerinde Kullanılan Ancak Yazı Dilinde Unutulan Fiiller. *X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni Bildirileri (6-8 Mayıs 2010)*, Eskişehir, 451-475.

- İlhan, N. (2014). Garib-name’de Kullanılıp Günümüz Türkçesine Ulaşmayan Eski (Arkaik) Kelimelere Dair. *Âşık Paşa ve Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Oluşumu Sempozyumu* (1- 2 Kasım 2013), Kırşehir Valiliği Kültür Hizmeti Yayınları, No 38, Kırşehir, 187-216.
- İmer, K. vd. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İsi, H. (2018). Kelile ve Dimne’de Arkaik (Eskicil) Ögeler. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 7/16, 56-89.
- Kara Kütükçü, N. (2018). Kitâb-ı Kânûnçe’de Geçen Organ Adları. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 61, 175-190.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2014). Türkiye Türkçesi Ağızlarında {-1} Zarf-fiil Ekli İkilemeler, VIII, Milletlerarası Türkoloji Kongresi, 30 Eylül-04 Ekim 2013, Bildiri Kitabı: Cilt-II. İstanbul,75-84.
- Kocasavaş, Y. (1997). Aynı Köke Dayalı Unsurları İsim ve Fiil Olan İkilemeler. *IX. Millî Türkoloji Kongresi*, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 15-19 Eylül, İstanbul.
- Koç, A. (2010). Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi. *S.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 47-67.
- Korkmaz, Z. (2003). Türk Dilinin Eski Kültür Mirasının Anadolu Ağızlarındaki Devamı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 47(1999), 158-167.
- Korkmaz, Z. (2007). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kurtoğlu, O. (2016). Yozgatlı Nihânî’nin Hacı Bektaş-ı Velî Velâyetnâmesi’ndeki Eskicil Unsurlar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 80, 99-120.
- Küçük, S. (2013). Zâtî Dîvânı’nda Arkaik Unsurlar. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 49, 117-130.
- Küçük, S. (2014). Şeyyad Hamza’nın Yusuf u Zeliha’sındaki Arkaik Unsurlar. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 52, 1- 25.
- Küçükballı, F. N. (2023). Alanya Yöresi Ağızlarında Kullanılan Deyimlerde Saklı Kalmış Kelimeler. *Karadeniz Araştırmaları*. XX/77, 259-277.
- Kürüm, M. (2022). Bayburt ve Yöresi Ağızlarındaki Bazı Arkaik Unsurlar. *Mavi Atlas*, 10/1, 280-290.
- Mangır, M. (2021). Türkiye Türkçesi Ağız Çalışmalarındaki ‘Ünsüz Türemesi’ Tespitleri Üzerine. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (27), 281-312.

- Mert, A. (2019). Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve ağızlarına uzanan söz varlığı. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Ökruca, L. (2011). *Sivas İli Kangal İlçe Merkezi Sözlüğü*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ölmez, M. (1998). Eski Uygurca odug sak İkilemesi Üzerine. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 8, 35-47.
- Ölmez, M. (2003). Çağataycadaki Eskicil Ögeler Üzerine. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu*, Mustafa Canpolat Armağanı, 135-142.
- Ölmez, Z. K. (1997). Kutadgu Bilig’de İkilemeler-1. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, 19-40.
- Ölmez, Z. K. (1998). Kutadgu Bilig’de İkilemeler-2. *Bahsı Ögdisi 60. Doğum Yılı Dolayısıyla Klaus Röhrborn Armağanı*, Simurg Yayınları, Freiburg-İstanbul, 235-260.
- Ölmez, Z. ve DEĞER, N. (2020). Çorum Ağzındaki Eskicil Söz Varlığından Örnekler. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4/4, 851-871.
- Öz, A. (1997). Özbek Türkçesinde İkileme. *Türkoloji Dergisi*, C. XII. S.1 Ankara Üniv. D.T.C.F., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 287-311.
- Özdemir, H. (2012a). Günümüze Göre Sehî Bey Dîvânı’ndaki Arkaik Unsurlar. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 15, 90-100.
- Özdemir, H. (2012b). Günümüze Göre Klâsik Türk Edebiyatındaki Eskicil Unsurlar: İbn-i Kemâl Örneği. *Turkish Studies*, 7/4, 2501-2509.
- Özgül, A. G. (2020). Ladik (Samsun) Ağzındaki Arkaik Unsurlar Üzerine. *Turkish Studies*, 15/2, 787-803.
- Özkan, B. (2010). Türkiye Türkçesinde İkili Tekrarlar -Derlem Tabanlı Bir Uygulama-. *Çukurova Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi*, EF-2008-BAP-11 Numaralı Araştırma Projesi, Adana.
- Özkan, M. (2004). Deyimleşmiş İkilemeler. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, Ankara: TDK Yayınları, 2289-2317.
- Öztürk, Z. (2014). *Sivas İli Gürün İlçesi Merkez Köyleri Ağzı Sözlüğü*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Paçacıoğlu, B. (1987). *Sivas İlbeyli Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Sağır, M. (2002). Ses Olayları Bakımından Anadolu Ağızları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 20, 1-7.
- Sağol Yüksekaya, G. (2010). Alıntı Kelimelerde Son Türeme. *Turkish Studies*, 5/1, 90-105.
- Sarı, C. (2021). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kalıplaşmış Dil Birimleri*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Sev, G. (2004). Divanü Lûgat'it Türk'te İkillemeler. *Türk Dili*, 634, 497-510.
- Sivri, Ö. (2020). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında İkillemeler*. Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şen, S. (2002). *Eski Uygur Türkçesinde İkillemeler*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Talu, F. N. (2003). *Süheyl ü Nev-Bahâr'da İkillemeler*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
- Tanyıldız, E. (2014). *Hafik İlçe Merkezinin Kelime Hazinesi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Taş, İ. (2009). *Süheyl ü Nev-Bahâr'da Eskicil Ögeler*. Konya: Palet Yayınları.
- Taş, P. (2006). *Şarkışla ve Yöresi Ağızları*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Taşkıran, H. İ. (2021). *Sivas Akıncılar Ağzı Karşılaştırmalı ve Tanıklı Sözlüğü*. Sivas: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY).
- Tekin, T. (2022). *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Tietze, Andreas (2023), *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, İkinci Cilt, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tok, T. (2018). Antalya ve Yöresi Ağızlarında Eskicil (Arkaik) Sözcükler. *Antalya Kitabı (Selçukludan Cumhuriyet'e Sosyal Bilimlerde Antalya) -1* (içinde). Konya: Palet Yayınları, 922-932.
- Tokatlı, S. (1991). *Gemerek ve Yöresi Ağızları*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Toparlı, R. vd. (2014). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toprak, F. (2003). Sivas Ağzında Kullanılan Eski Türkçe Kelimeler. *Cumhuriyet'in 80. Yılında Sivas Sempozyumu Bildirileri*, 597-613.

- Toprak, F. (2005). Harezmi Türkçesinde İkilemeler. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, V/2, 277-292.
- Tor, G. (2005). Mersin İli Ağızlarında Yaşayan Eskicil Ögelerden Seçmeler I. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 15, 19-59.
- Tuna, O. N. (1949). Türkçede Tekrarlar. *TDED III*, 429-447.
- Tuna, O. N. (1950). Türkçede Tekrarlar 2. *TDED IV*, 35-82.
- Tuna, O. N. (1986). Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabii Bir Ünsüz Dizisi. *TDAY-Belleten 1982-1983*, 163-228.
- TÜRK DİL KURUMU. (2005). *Türkçe Sözlük*. 10. baskı, Ankara: TDK Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. (2009). *Derleme Sözlüğü: Türkiye 'de Halk Ağızlarından I-VIII*. 3. baskı, Ankara: TDK Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. (2009). *Tarama Sözlüğü 1-8*. 3. baskı, Ankara: TDK Yayınları.
- Türk, V. (2009). Türkülerde Eski (Arkaik) Sözcükler. *Turkish Studies*, 4/8, 83-88.
- Ulutaş, İ. (2007). Kırgız Türkçesinde İkilemeler. *Akademik Bakış*, 13, 1-15.
- Uygun, H. (2007). *Kazak Türkçesindeki İkilemelerin Türkiye Türkçesindeki İkilemelerle Karşılaştırılması*. Pamukkale Üniversitesi, Denizli: Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Üşenmez, E. (2014). *Eski Anadolu Türkçesinde Arkaik (Eski) Ögeler*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Vardar, B. (2007). *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Wilkens, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen, Altuigurisch-DeutschTürkisch*. Göttingen: Universitätsverlag.
- Yastı, M. (2007). Türkçe Deyimlerde Geçen İkilemelerin Ses ve Şekil Özellikleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 51-87.
- Yelok, V. S. (1999). *Divriği Merkez İlçe Ağzı*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yılmaz, K. (2021). *Yıldızeli'nin Söz Varlığı*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Yılmazkaya, E. (2017). Eskicil/Eskicilik Kavramları ve Çuvaşça Üzerine. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 55, 145-153.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede Ses Yansımaları*. Ankara: TDK Yayınları.